

היתה בשלב של גסיסה כאשר פרחו ממל-
כות ישראל ויהודה בימיה נידחת של כנען.
הישראלים, כשאר עמי תרבות זו, היו
פגנים, האמינו במקומות קדושים רבים ה'
פזורים בארץ, אשתרות, במות ומצבות, על
כל גבעה גבוהה ותחת כל עץ רענן, וזכו
את בניהם, אהבו קדשות ועשו את כל
שאר המעשים הרגילים, המתארים לגנאי
בתנ"ך.

ואילו בימי גלות בכל נולדה בכל רחבי
המרחב תרבות חדשה לגמרי. מבשריה היו
נביאים כמו עמוס, ישעיהו וזאראתוסטרא.
במקום המולדת בא עקרון מוסרית. ה'
עולם כולו שוב לא לא התפצל לממלכות
מקומיות, אלא לעדות בינלאומיות. יהודי
באלכסנדריה ויהודי בשושן הפרסית
היו שייכים לגוף משפטי אחד, ויכלו להי'
נשא, אך יהודי בקיסריה לא יכלה להינשא
להלניסט שגר מילה באיתו הרחוב, בהיותו
שייך לגוף משפטי שונה, גם הוא בינלאומי
עודתי. מוסדות הממשל והשיפוט במרחב
כולו היו עותיים. העדה היהודית היתה רק
רק אחת מרבות, כגון העדה ההלניסטית
(שלא היתה זהה עם העם היווני ההיסטורי),
העדות הניצרות, העדה הכשדית, ולבסוף
העדה המוסלמית. הקמת הממלכה המוסל'
מית החיובקת'עילם. ממלכת הכלפיים, ל'
מעלה מאלף שנה אחרי גלות בבל, היתה
השלב האחרון והמסיים של תרבות זו.

כמה מאות שנים לאחר מכן נולדה שוב
תרבות חדשה לגמרי — היא תרבות ה'
מערב. גיבוריה, מקארל הגדול ועד היטלר,
היו "לאומיים". משמע: התרבות המערבית
מבוססת על אימות מולדתיות, הצמודות ל'
שטחים גיאוגרפיים. בעולם מערבי זה שרדו
היהודים כשרידי של תרבות קודמת. דפוסי'
חיה, שהיו נורמליים בימי אוגוסטוס וישו,
הפכו בלתינורמליים בימי נפוליאון וגתה.
על כן הם חורגים מן המסגרת.

שפגנל האמינו כי המערב שוקע בימינו, ובמקומו תבוא תרבות חדשה, רוסית, אשר
הבולשביקים הם נביאיה. ארנולד טוינבי, שירש הרבה מתפיסות שפגנל, כופר בכך. אך
גם טוינבי, כמו שפגנל, הסכים כי העדה היהודית היא "פוסיל", דמות מאובנת של תרבות
קודמת, שעברה מן העולם.

★ ★ ★

מי שינא את אמא?

עד כאן הסכימו למעשה כל האסכולות הכנעניות. השאלה הגדולה היתה: איך לתרגם
תפיסה היסטורית זו לשפת מסגרת רעיונית אקטואלית? כפי המסקנה הריגשית,
התרבותית, המדינית?

אפשר היה לומר: "אכן, היהדות היא שריד של תקופה שחלפה. היא מסגרת-חיים של
הפזורה היהודית העולמית. עתה נוצרה בארץ אומה חדשה, הזוקקה לדפוסי-חיים חדשים,
לאומיים, מושרשים במולדתה ובתקופתה. על כן יש להינתק מן הדפוסים הקודמים,
כהינתק בן מבית הוריו. יכול הבן לחבב את הוריו ואף לכבדם, אך הוא חייב להיות את
חייו שלו, ואסור לו לשעבד את חייו לחייהם שלהם. כשם שכל צעיר חייב לבנות את
ביתו מחדש, כן הייבת כל אומה חדשה לבנות את חייה בנפרד מן המסגרת שהולידה
אותה. האומה העברית החדשה חייבת לנטוש את הבית הציוני, כמו שנאמר בספר בראשית:
על כן יעזוב איש את אביו ואת אמא, ודבק באשתו..."

תפיסה זו של הניתקות האומה העברית מן העבר היהודי, תוך המשך הויקה ההדדית
וללא שינאה, היתה קרובה ללבי. מעולם לא אהבתי אנשים השונאים את הוריהם שינאה
חולנית, כשם שלא אהבתי צעירים הרבקים בהוריהם עד כדי אבדן אישיותם. אלה הם
שני הצדדים של אותו המטבע: תלות חיובית ותלות שלילית. בעיני, גם שינאה זו היא
צורה של השתעבדות, צורה של חוסר-עצמאות. צעיר נורמלי באמת "עוזב את אביו ואת
אמו" בדרך הטבע, ויוצא לדרך חייו העצמאיים, כבלי לשאת בלבו ירושה של שינאה
וכפיות-תודה.

רשמי, לעומת זאת, הטיף לשינאת היהדות על כל גילוייה. החוברת כולה נוספת דבריי
ארס כלפי היהדות והיהודים (ומור שדחאק אלה הקטעים החזקים ביותר מבחינה סגנונית).
כבר בסעיף השני בחוברת אומר:

"לא ביום אחד תצטלל דעתו של אדם משכרון הרעל היהודי העתיק המחלחל עליו יום
אחר יום, ושנה אחר שנה..."

ובמקומות אחרים:
"אם לא נוריש אנחנו את כל התרבות החולה הזאת של מהגרים ועוליה-רגל, תדבק
בנו הצרעת הזאת לעולם."

ואנחנו רוצים להוריש את כל אלה ולטאטאם... לשרש את תרבות המהגרים ועוליי
הרגל, המתנפשת עלינו פה במלוא רפיסותה ואין-אזוניה... לגאול את העברים ומולדתם
מחרפת עולה של היהדות ונצחית-הפזורה... אם לא נבער את אחריתם עד שורש, יבלעונו
הם, ולא עוד מולדת עברית תקום בזה, ולא עוד גוי עברי יתפסט בזה. רק אבר מאברי

שנה למצרים. מימין: כושים, משמאל: מצריים שחומים.

אבות ובנים? מימין: כנענים קדומים בדרכס מצריימה, משמאל: צנזנים ישראליים.

הגוף המתננון, ארץ-קודש אכולת שחיתות וצביעות, מרכז נוסף ובן-חלוף לנצח הפזורה
העולמית, מבוא לחורבן היהודי הבא.

★ ★ ★

"כך נדרר" ונכזרת השם

אפשר לצטט עשרות קטעים כאלה, בנוסח כמעט אחיד, כי רטוש האמין בכוח
ההשפעה התעמולתית של החזרה. מכמה קטעים נודף ריח אנטישמי ממש. למשל:
"זוהי (היהדות) עדת בני-אדם, שנקודת-הגובה של החג המרכזי והסמלי האחד שלהם —
יום הכיפורים — הוא זה כמה מאות בשנים מין תפילה בשם כל נדרר — כפרה על
שבועות-שקר שנשבעו יהודים כדי להציל את נפשותיהם מידו גויים הצוררים אותם."
פה בארץ העברית, הסיר היהודי את זנבות הפרוה מעל ראשו, קצץ את פיאותיו ולימד
לשונו למלל בעברית, ולשאת מליצות על מולדת ועל לאומיות. אבל נביט גם בעיניים
פקוחות. הוא הוא היהודי, המתיק, המודע, היהודי הנצחי של הפזורה. בצרפת הוא
משים את עצמו צרפתי. בגרמניה העמיד פני גרמני. פה הוא משחק את משחקו בעברית.
וכשם שחילל ושלח את ידו אל הנהגות כל הגויים במליצותיו, ובתבוסנותו, וברוח
הפזורה היהודית שלו, כך נתן את לבו ואת ידו בקרבנו. זהו האוייב היושב בחדר והאוכל
כל חלקה טובה. זהו הסוחר בכל קדשינו. זהו הנושא אלינו את משך האטון היהודי.
הקטע האחרון יכול היה להופיע, כלשוננו, בכל עתון אנטישמי מקצועי. ואולי לא
במקרה. כי בחוברת זו, שנכתבה בעצם הימים בהם נודעו הוועות הנוראות באירופה, אין
אף מילה אחת של השתתפות בצער, או אף של אבל אנושי פשוט. להיפך:

"הסבב הנאצי הוסיף והחריף את כוחה של העיירה בלבבם של מהגרים... הנוער
העברי — הדבר לא נע אלא לנימה האנושית שבו בלבד. וגם זה מתוך התנכרות מחלחלת
לגבורת השפן שבהגבה היהודית (הכוונה למרד גטו ורשא). וגם זה מתוך רוגז מחלחל
על שאת אלה מבקשים להציב לו לדוגמה ולמופת. וגם זה דעה והולך ונמוג והולך,
עד כדי אדישות ושאת לנוכח השימוש היהודי הנחות והריק והטורד בכל אלה... אין
הדבר יכול לחדור אלא למוחו (של הנוער העברי) בלבד, בגדר חשבון זה: שמספרת של
המועדים היהודיים להגירה לארץ הזאת ולהתבוללות בתוכה הנה פתח — בכך ובכך."
הכתוב לא היה סבור, כנראה, שהגבה מעין זו למראה ערימת הגחיות של אושיץ אינה
הולמת את המוסר העברי הישן-חדש.

★ ★ ★

"הגדרר בכך אייבני..."

מכאן היה רק צעד קטן, לפרוטוקולים של זקני ציון. ואמנם, רטוש הזכיר אותם.
"כתבי השינה השונים, שהופצו על היהדות בארצות אירופה, מספרים כי יש
איזה גוף יהודי בינלאומי, זקני ציון, שבידם הפיכות על כל יהודי העולם... והם
מבקשים לשפוך את שלטונם על העולם כולו, ולשעבד את העולם כולו לצרכיו של העולם
היהודי, וכמובן כל אלה עלילות-שואה הן ודבריה-בלב."

אבל לא לגמרי:
"אמת שהלך-הרוח הכללי בקרב היהודים בכל אשר הם שם, נוטה להרס המחיצות
הלאומיות, ובעיקר להרס כל השקפה הרואה את האומה כיהודית-יסוד של חברת האדם...
אבל ארץ אחת ישנה בעולם, ואומה אחת, שלגביהן האגדה של זקני-ציון איננה אגדה
כלל וכלל, שלגביהן קיים ארגון בינלאומי מסונף, שעליהן רוצה היהדות העולמית
להשתלט, שאותה רוצה היהדות העולמית לשעבד לתפיסתו ולרוחו וצרכיו נפשו של
העולם היהודי, עולם הפזורה. הארץ הזאת היא ארץ העברים והאומה הזאת היא
האומה העברית."

זהו הגדול בכל אויבניו והמסוכן שבהם. כל זמן שלא תסוהר ארץ העברים מן
הציונות, ולבותיהם של העברים מן היהדות, יהיו כל המאמצים לשוא, וכל קרבן יהיה לחינם.
"כל זמן שלא יכירו העברים בהכרה שלמה כי המשך ישר הם לאבותיהם הגדולים
מתקופת-הזהרה העברית של ימי השופטים והמלכים, זו שעושי דבריה של הפזורה היהודית,
עזרא ונחמיה, חתמו עליה את הגולל במפלתה; כל זמן שלא יכירו העברים שההיסטוריה
היהודית היסטוריה זרה היא לנו... כל זמן שלא ידעו העברים את כל אלה, וכל זמן
שלא ידעו להסיק את המסקנה לגבי היהדות לדורותיה, ולגבי הציונות על כל זרמיה,
ועל כל אישיה, ומאז היותה ועד היום — או אז תישאר תפארת העבר נעולה, ודרך
העתיד העברי עזובה."

אימרים שהצלילים עושים את המוסיקה. כמה וכמה מן ההנחות הטמונות בקטעים אלה
נכונות למדי. אך השינאה העמוקה בה נוסחו, בודאי לא היתה בריאה, ובודאי לא יכלה
לשמש כסיס לתנועה לאומית אשיתית. עלידי הגזמות פרועות אלה, הויק רטוש להפיכת
הרעיון הכנעני למכשיר פוליטי במאבק על עיצוב דמות המדינה ערב הקמתה.

(המאמר הבא כסידרה: "עריבי? מה זה?")